

БИБЛИОТЕКА КАО ПОКРЕТАЧ РАЗВОЈА КУЛТУРНОГ ТУРИЗМА

„Несигуран човек у прошлости тражи сигурност,
а сигуран – инспирацију.”¹

САЖЕТАК | Предмет овог рада су примери успешне праксе Библиотеке „Центар за културу“ Кладово, која је, као окосница специфичне поливалентне установе културе, иницирала, креирала и развила бројне и по својој форми врло разнолике програме са значајним потенцијалом за развој културног туризма. Имајући у виду да основу културног туризма чини привлачење све већег броја заинтересованих за специфичне локалне културе, обичаје, културноисторијска наслеђа и стилове живота локалних заједница, а затим и задовољавање културних потреба таквих туриста широким спектром културних и едукативно-забавних програма, усредсредили смо се на иницирање и реализацију активности везаних за културну баштину као кључни ресурс, подржавајући и промовишући и саму материјалну и нематеријалну локалну баштину и истраживачке, уметничке и друге пројекте којима је она у средишту интересовања, а које свесрдно подстичемо. С обзиром на то да јавна библиотека континуирано ради на прикупљању, обради, организацији и представљању информација и грађе о локалним културноисторијским окружењима, могуће је, не занемарујући њену основну делатност, изаћи у сусрет и потребама корисника-туриста чија се интересовања не исцрпљују пасивним уживањем у природним благодетима, већ садрже и сазнајну димензију, тежећи богатијем и свестранијем сагледавању и упознавању средине у којој привремено бораве. Повезујући се с другим локалним, али и националним и регионалним баштинским, културним и научноистраживачким установама, туристичким организацијама и удружењима грађана која делују у области културе, очувања наслеђа и културног туризма, библиотека шири своје капацитете и постаје и активнија и

¹ Томислав Шола, *Њредавање на међународној конференцији „Казан култи Кладово”, 25. август 2018.*

видљивија у проширеном пољу културе. На тај начин креирају се нови, потенцијално све привлачнији садржаји, повећава се и диверзификује популација на коју се делује и која се у програме укључује, обогаћују се и завичајне збирке и локална туристичка понуда, шире се домети и ефекти рада библиотеке, подиже свест о значају, вредностима и значењима наслеђа уопште, а локалног наслеђа посебно, чиме се доприноси и његовој заштити, очувању, даљој промоцији. Све ове могућности и доприносе библиотеке показаћемо на примеру вишегодишње, традиционалне манифестације Казан Култ, бројних тематских изложби које смо организовали и реализовали у сарадњи са кључним националним музејским и научноистраживачким установама, мултимедијалних програма попут Дана европске баштине и других тематских програма.

КЉУЧНЕ РЕЧИ | јавна библиотека, културна делатност, културни туризам, културна баштина, манифестације

* * *

Библиотека „Центар за културу” Кладово једина је установа културе на подручју општине, јер обједињује рад трију врста установа: библиотеке, културног центра и дома омладине. Основна делатност установе је библиотечко-информациона, док су пратеће: позоришна, филмска, ликовно-изложбена, књижев-но-трибинска, музичко-сценска, музејска, а бави се и организацијом културних манифестација, као и подстицањем и подржавањем различитог аматерског стваралаштва.

Предности овакве организацију за рад библиотеке проистичу из тога што је у овом случају јавна библиотека носилац и креатор културне политике², средиште и покретач свих јавних дешавања. Нема преклапања догађаја, а пружа се могућност бољег планирања, успешније презентације и шире видљивости програмских активности. Смислено се планирају термини позоришних, музичких, књижевних, филмских, изложбених и других активности, тако да су све сфере културе равномерно заступљене. Предност је и развијање капацитета библиотеке – остварују се

² Уп. Милена Драгићевић Шешић, Татјана Николић, „Културне политике и политике градских идентитета” у *Модели локалних културних политика као основа за повећање културне партиципације: научно истраживачки пројекат* (Београд, 2018): 251-275, преузето 27. 10. 2021, <https://rsjp.gov.rs/wp-content/uploads/Modeli-lokalnih-kulturnih-politika-kaosnova-za-pove%C4%87anje-kulturne-participacije-1.pdf>.

нови контакти и реализују нетипични програми, стварају се услови за развој публице тј. корисника библиотечко-информационих услуга.

Недостаци су додатне активности које библиотечко-информационим радницима одузимају време и пажњу и недовољан број запослених, поготову у ситуацијама када је број стручних радника мањи него број запослених на општим пословима. Нажалост, ништа мањи проблем нису незаинтересованост и неинвентивност већ постојећег кадра, када је реч о прихватању нових изазова и могућности, као и нових модела и формата рада који доносе разноврснији садржај, а самим тим и потенцијално нову структуру корисника. Јавне библиотеке и библиотекари морају имати у виду да на јавно прихватање наилазе поруке које проистичу из потреба локалне средине³ и да су трансформације у раду увелико у току.

Са свим предностима и недостацима, развијајући мултидисциплинарност, ангажованост и партнерство, јавна библиотека креира нове модуле организације и почиње да ужива велико поверење јавности и потенцијалних партнера у организацији градских, регионалних и међународних скупова, свечаних академија, симпозијума. На тај начин, створили су се потпуно спонтани услови за организацију програма који, између осталог, утичу и на развој културног туризма везаног за постојеће локалне туристичке потенцијале. Отуд и нова питања: Какве користи имају туристи од библиотека? Какве користи библиотеке имају од туриста?

Све више јавних библиотека постаје место занимљиво и туристима, па многе библиотеке своје услуге и маркетинг прилагођавају том интересовању, како би се укључиле и у ту врсту тржишта. Уз занимљиву збирку књига, интересантну архитектуру у којој се библиотека налази, понеку локалну тајну, легенду, обичај или стари документ, јавне библиотеке нуде и бројне друге услуге корисне и за туристе, не само за локалну заједницу. Наиме, без икаквих улагања, библиотеке могу туристима понудити бесплатан вај-фај, информације, место за рад, читање, брошуре или летке локалне туристичке организације, услуге фото-копирања, обилазак библиобуса - покретне библиотеке⁴. Неке библиотеке иду и корак даље од наведених услуга, па можемо говорити и о невероватној флексибилности и могућности трансформације библиотека. Без обзира на мотивацију за путовање, библиотека је савршено место за путника који истражује нову туристичку дестинацију, односно ваш град.

³ Више у: Gordana Stokić Simončić, *Best Practice u 22 priče: komunikacija, kultura organizacije, odnosi biblioteka s javnošću* (Pančevo: Gradska biblioteka; Istočno Sarajevo: Matična biblioteka, 2009), 242.

⁴ Жаклина Николић, „Библиобусом до сваког читаоца”, *Бележница* год. 13, бр. 23 (2011): 22-23,

Општина Кладово иначе спада у општине са изузетним туристичким потенцијалом. Налази се на крајњем истоку Србије, на десној обали Дунава и уобраја се у старије градове Подунавља⁵. Са својим културноисторијским наслеђем и неким вредностима новијег порекла, одређеним облицима привређивања и веома специфичним фолклорним обележјима, пружа посетиоцима током целе године привлачне туристичке садржаје. Дунав⁶, Национални парк Ђердап⁷, Ђердапска клисура⁸, многобројни културноисторијски споменици, археолошко благо Ђердапа⁹, Лепенски вир¹⁰, Трајанова табла¹¹, римски лимес¹², остаци Римског пута у Ђердапској клисури¹³, античка Текија¹⁴, локалитет Диана¹⁵, тврђава Фетислам¹⁶, остаци Трајановог моста¹⁷, манастир Манастирица¹⁸, ловни и риболовни туризам, традиционалне манифестације, наутички, бициклистички и планинарски туризам, уређене плаже, хотелски капацитети, врло повољна клима, специфична гастрономија, непосредна близина Румуније и Бугарске, представљају одличне ресурсе за развој туризма. Спој историје и

⁵ Милутин Николић, *Кладово* (Кладово: Скупштина општине; Београд: Ecolibri, 1996), 6.

⁶ Мирослава Мирковић, „Пловидба Дунавом у време Трајана”, у *ПИНУС записи, бр. 9-10, Дунавом кроз Ђердајску клисуру: зборник радова са научној скупи Историја њловице Ђердајском клисуром* (Београд: Музеј науке и технике, 2019), 10-11.

⁷ Zavod za zaštitu prirode Srbije, „Nacionalni park Ђердап”, преузето, 28. 10. 2021, <https://www.zzps.rs/wp/wp-derdap/?script=lat>.

⁸ Ана Милановић Пешић (ур.), *Лексикон националних њаркова Србије: Ђердај* (Београд: ЈП Службени гласник: ЈП Национални парк Ђердап: Географски институт „Јован Цвијић” САНУ, 2015), 104.

⁹ *Археолошко благо Ђердаја*: каталог изложбе (Београд: Народни музеј, 1978).

¹⁰ Војана Mihailović, *Lepenski Vir: vodič* (Boljetin: Upravljač turističkog prostora „Lepenski Vir”, 2017), 25.

¹¹ Феликс Каниц, *Србија: земља и сѿановништво од римској доба до краја XIX века. Књ. 2* (Београд: Српска књижевна задруга, 1999), 529.

¹² САНУ, „Римски Лимес и градови у Србији”, преузето 30. 10. 2021, <https://www.sanu.ac.rs/rimski-limes-i-gradovi-u-srbiji/>.

¹³ Ненад Радојчић и Васоје Васић, *Археолошко њуђовање Ђердајом I*, (Београд: Народни музеј: ИП ECOLIBRI, 2003), 82.

¹⁴ Александрина Цермановић Кузмановић, Александар Јовановић, *Текија* (Београд: Археолошки институт: Народни музеј: Центар за археолошка истраживања: Ђердапске свеске: Посебна издања 4, 2004), 259.

¹⁵ „Диана”, Бисери Дунава и Ђердапа, преузето 30. 10. 2021, <https://biseridunavaidjerdapa.rs/biseri/diana/?script=cir>.

¹⁶ Феликс Каниц, *Нав. гело*, 509.

¹⁷ *Истѿо*, 501-506.

¹⁸ *Истѿо*, 513.

природе на копну и води, несвакидашња лепота флоре и фауне Ђердапске клисуре, вековима оставља записе о чудесној лепоти и стратешком значају, и у рату и у миру. Пре више од 1900 година, у Похвалама Плинија Млађег императору Трајану, градитељу пута кроз Ђердапску клисуру и моста преко Дунава ка Дакији, забележено је: „Величанствено је стајати на обали Дунава”. Звучи као достојан слоган најсавременије туристичке пропаганде, јер Римљанима, чије се царство протезало на три континената, треба веровати.¹⁹

Пре више од 100 година Феликс Каниц је у књизи о Србији, објављеној 1904. године у Лајпцигу, записао да је четрнаест пута прошао кроз Казан и Гвоздену капију (у периоду од 1862. до 1897) и „сваки пут ме је величанственост призора толико очаравала да су ми пред тим дубоким утисцима бледеле чак и незаборавно лепе слике раскошног тока Рајне, јер људска рука је у Казану само незнатно нарушила величанствену лепоту јединствене, целовите природе, а оно што је у Казану вештачки створено буди својом смелошћу угодан осећај да нема природне препреке, ма колико изгледала велика, коју људски дух не би био у стању да савлада”.²⁰

Преплитање културног и природног наслеђа није само ствар прошлости већ и начин живљења у садашњости и ето расадника могућности и инспирације за покретање програма развоја културног туризма, при чему јавна библиотека може допринети јачању свести о локалној култури и наслеђу и послужити као део туристичког потенцијала локалне заједнице.

КАКО ДЕФИНИСАТИ КУЛТУРНИ ТУРИЗАМ И КУЛТУРНУ БАШТИНУ?

Закон о култури Републике Србије наводи да су принципи културне политике скуп циљева и мера подстицања културног развоја са начелима очување културног и историјског наслеђа, уз употребу информационе и комуникационе технологије и умрежавање установа културе и свих субјеката у култури²¹, док је један од општих интереса стварање услова за очување, развој, богаћење и промовисање културног наслеђа.²²

¹⁹ Стеван М. Станковић, „Природне одлике туристички атрактивних локација у Ђердапу”, *Зборник радова Географској факултету*, св. 44 (1994): 127.

²⁰ Феликс Каниц, *Нав. дело*, 40.

²¹ „Закон о култури” (*Сл. гласник РС*, бр. 72/2009, 13/2016, 30/2016. - испр., 6/2020, 47/2021. и 78/2021), члан 3, т. 1) и 15).

²² „Закон о култури” (*Сл. гласник РС*, бр. 72/2009, 13/2016, 30/2016. - испр., 6/2020, 47/2021. и

Израз „културно наслеђе” означава скуп ресурса наслеђених из прошлости, које људи идентификују, независно од власништва над њима, као одраз и израз непрекидно еволуирајућих вредности, уверења, знања и традиција. Оно обухвата све видове животне средине настале интеракцијом човека и простора током времена.²³

Основне функције културног туризма²⁴ јесу да националне и локалне културне вредности представи туристи, као и да туристичке дестинације обогати културним садржајима и учини их атрактивним за домаће становништво.²⁵

Проф. др Томислав Шола,²⁶ историчар уметности, универзитетски професор, музеолог и стручњак за културну баштину, деценијски сарадник наше библиотеке и учесник међународне конференције „Казан култ Кладово”²⁷ (2014. и 2018. године) говорио нам је о споју два специфична сектора, културе и туризма, који су и сами по себи већ доста динамични, и о могућим облицима партнерства између установа културе и туризма. За њега је култура самопоуздање, просперитет и инспирација која се налази свуда око нас, само је потребно препознати и уобличити је.²⁸ Својим излагањима утицао је

78/2021), члан 6, т. 5).

²³ „Закон о потврђивању оквирне конвенције Савета Европе о вредности културног наслеђа за друштво”, *Сл. гласник РС – Међународни уговори*, бр. 1 од 21. 5. 2010, преузето 29. 10. 2021, http://www.podaci.net/_gSRB/propis/Okvirna_konvencija_Saveta/O-ksevkn01v1001.html, члан 2.

²⁴ Vesna Đukić Dojčinović, *Kulturni turizam: menadžment i razvojne strategije* (Beograd: Clio, 2005), 16.

²⁵ „Културни туризам је мотивисан потребом да се посете она места с атрактивним културним и уметничким садржајима, било да се они односе на свакодневни живот локалне заједнице, било на светковине, фестивале и друге културне и уметничке програме, било на културна добра и целине, како би се упознале, разумеле и поштовале различите локалне и регионалне културе. Он омогућава да места која нису искључиво туристичка могу да граде развојну стратегију на локалним и културним и уметничким потенцијалима занимљивим и туристи и локалном становништву.” (Александрина Цермановић Кузмановић и Александар Јовановић, *Нав. гело*, 259).

²⁶ Томислав Шола, преузето 29. 10. 2021, https://hr.wikipedia.org/wiki/Tomislav_%C5%A0ola,

²⁷ „Uzbudljivi gradovi na prvom Kazan kultu”, CLIO, преузето 29. 10. 2021, http://clio.rs/UZBUDLJIVI-GRADOVI-NA-PRVOM-KAZAN-KULTU_Vest_1671.

²⁸ „Да ли је могуће партнерство културе и туризма? Могуће је и пожељно али није лагано и саморазумљиво. Наиме, у том заједништву култура може, као ломљива и деликатна, неповратно страдати ако се формира према захтевима бизниса. Разлог је једноставан: култура има своју улогу у друштву и очекивање да придонесе општем добру. Она вас чини тиме што јесте. Она је креација, знак да је човек (кад је најбољи) ипак божански изум. За разлику од културе, туризам је индустрија која живи од профита. Профит није грех кад се догоди као последица процеса у којем се изврши правична и обострано благотворна размена услуга и новца. Међутим, туризам исто може постати монструм

на наш модел организације, те на развој међусекторске и институционалне сарадње.

МЕЂУСЕКТОРСКА И ИНСТИТУЦИОНАЛНА САРАДЊА

Међусекторска и институционална сарадња покренута је првенствено са библиотекама, музејима, архивима, заводима за заштиту споменика културе, културним центрима, као својеврсни GLAM²⁹; затим са цивилним сектором, амбасадама и страним културним центрима, туристичким организацијама. Заједничка мисија и резултати су: већа струковна сарадња, учење и развијање нових вештина, повезаност у реализацији заједничких пројеката, разноврснији и динамичнији програми, видљивост кладовске библиотеке и задовољство публике.

Програме које смо реализовали као иницијатори, креатори и носиоци културне политике започели смо са сарадницима из непосредног окружења: са Археолошким музејом Ђердапа у Кладову, који је организациона јединица Народног музеја у Београду, заједно организујемо манифестације „Ноћ музеја” почев од 2005. године, као и трибинска предавања о збиркама музеја. Приређујемо, такође редовно, предавања и изложбе оближњих Музеја Крајине у Неготину, Народног музеја Зајечар, матичне Народне библиотеке Бор, Националног парка Ђердап, Завичајног музеја Књажевац, Музеја рударства и металургије у Бору, Управљача туристичког простора „Лепенски Вир”.

који трагично девестира локалне културе. Култура има извесне особине робе, али ако је до краја претворите у робу, бит ће издашна првих неколико година, а онда ће се претворити у трагикомичну карикатуру. Укратко, ако желите сачувати не само дугорочне шансе туризма него и шансе за преживљавање средине у којој се догађа, морате непрестано гајити и пазити културне вредности. Оне нису обновљиви ресурс. Дакле, најприје развијте властиту културу и смисао за лепо, добро, укусно, удобно.” (Томислав Шола, Интервју, преузето 29. 10. 2021), 1, 2. https://www.academia.edu/45379850/Kultura_kao_samopouzdanje_i_prosperitet?email_work_card=title

²⁹ GLAM - акроним од енглеских речи Galleries, Libraries, Archives, Museums - галерије, библиотеке, архиви и музеји. ГЛАМ институције и организације прикупљају и одржавају материјале културне баштине у јавном интересу. Као институције за прикупљање, ГЛАМ-ови чувају и чине доступним примарне изворе драгоцене за истраживаче. Као скраћеница, ГЛАМ се користи од 1990-их; појавила се када су ове институције увиделе да се њихове мисије преклапају, што је постало још очигледније кад су своје колекције поставиле на интернет, где су уметничка дела, књиге, документи и други артефакти сви постали „информациони извори”.

Искуства са наведеним институцијама проширила су наше капацитете и компетенције за сарадњу на међународном нивоу. Наиме, наша библиотека, као најмања установа од свих наведених, спојила се и постала носилац прекограничне сарадња са Румунијом и Бугарском³⁰. Инострани партнери који и даље, након реализације појединих програма, негују сарадњу са нама јесу: Регионални музеј „Гвоздена врата“, Регионална библиотека „И. Г. Бибеску“ и Културни центар „Никита Станеску“, Национални парк „Гвоздена врата“ (Дробета Турну Северин у округу Мехединци, у Румунији); затим Регионална библиотека „Михалаки Георгиев“ у Видину, у Бугарској; Регионална библиотека „Октавиан Гога“ у Клужу, у Румунији; Регионални музеј у Бузау, такође у Румунији. Са њима смо организовали документарне изложбе, изложбе народних ношњи и поњава, концерте фолклорних ансамбала, фестивале народних песама и изворних инструмената, стручне семинаре, симпозијуме, конференције библиотекара, музеолога, етнолога, археолога, заштитара, који су као уметници или стручњаци и туристи истовремено открили Кладово и околину и допринели његовој видљивости, посећености и расту туристичко-угоститељског сектора. Наше искуство говори да је само било потребно да неко иницира програме и повеже релевантне установе – тако је створена својеврсна мрежа и подстакнут је унапред непланиран развој стратегије партнерстава са међународно значајним потенцијалом, и та је сарадња и даље веома жива и плодносна колико за културно-образовни толико и за туристички сектор. Озваничена је и потписаним протоколима сарадње.

Поред тога, угостивши изложбе наших најзначајнијих националних установа културе, просвете, науке и заштите природних и културних добара односно ауторе изложби и пратећих предавања или извођаче пратећих камерних представа, перформанса и других програма путем којих су представљани колико животи, дела и достигнућа наших писаца, научника и других значајних личности толико и потенцијално интересантне, а научно-истраживачки или за културу сећања важне теме, идеје, феномени из области политичке, културне или историје уметности, етнологије, археологије, ботанике, зоологије, екологије, одрживог развоја, економије, религије, архитектуре, омогућили смо интеракцију локалне заједнице односно суграђана најразличитијих професионалних и личних интересовања, са једне и истраживача, аматера, уметника из најразличитијих области, са друге стране, посредством библиотеке. Било да је реч о

³⁰ Жаклина Николић, „Међународна сарадња са Француском, Румунијом и Бугарском“, *Библионећ 2020: Сарадња и њарјнерсјива: креирање нове заједничке визије за библиошке: зборник радова*, ур. Виолета Стојменовић (Београд: Заједница матичних библиотека Србије; Врање: Јавна библиотека „Бора Станковић“, 2020).

једнодневним трибинским програмима или вишедневним манифестацијама, пажљиво одабрани гостујући програми, педантна организација и беспрекорна логистичка подршка наше установе обезбедили су значајан број индивидуалних и колективних посета, што се позитивно одразило колико на статистику коришћења библиотечких услуга толико и на статистику посета самом Кладову. С друге стране, ови су програми били привлачни не само за чланове локалне заједнице (колективне посете ученика, на пример) већ и за оне који су у датом тренутку у Кладову боравили из сасвим других разлога, породичних, пословних, здравствених, туристичких. Неретко смо и нерадним данима отварали врата библиотеке зарад посета амбасадора или конзула, медијских радника и кућа, организованих туристичких посета.

Заједнички капацитети омогућили су нам, дакле, реализацију садржаја који су оставили своје трагове и у идентитету наше локалне заједнице,³¹ а уједно су и облици културног туризма. Креиране програмске активности представљају додатну вредност за читаву заједницу, а нарочито за туристичку понуду, па и за саму библиотеку. Из богатог искуства и опуса сарадње издавајемо неколико специфичних програма, по којима је наша библиотека препознатљива, које су је обликовале, које су нам истраживањем на терену и партнерским повезивањем омогућиле нова сазнања, богатији завичајни фонд, презентовање културног наслеђа, видљивост, нову публику, кориснике и интересовање туриста.

Посебно су се привлачним показале документарне изложбе Библиотеке града Београда. Оне су веома ефикасно средство у промоцији јавних библиотека и читања. Изгледају интересантно, необично, али и забавно, мада су веома промишљено и студиозно припремане како би пружиле информацију и едукативно утицале на публику односно кориснике. Двадесетогодишња сарадња са Библиотеком града Београда омогућила је кладовској публици, али и многобројним туристима да уживају у живописним путујућим документарним изложбама посвећеним обележавању књижевних и историјских јубилеја, присећајући се значајних имена из наше књижевности, уметности, културе, историје, филозофије, хуманистике. Садржајно документоване из различитих извора, визуелно модерно дизајниране, сликом и текстом заинтригирале су пажњу свих група корисника наших услуга, па су често служиле и као амбијент за књижевне промоције, камерно-сценске наступе глумаца и музичара, клуба љубитеља читања или часове српског језика и књижевности, историје и других наставних предмета.

³¹ Милена Драгићевић Шешић, Татјана Николић, *Нав. дело*, 251.

Захваљујући организацији тих изложбених поставки, научили смо нешто и од корисника, а то је како пробуђено интересовања за теме појединих изложби изазива асоцијације на прочитане или непрочитане књиге, потребу да им се вратимо, повежемо их са интересовањима за филмове, позоришне представе, музичке адаптације. На тај начин, усмерена је пажња јавности, медија, туриста и нових корисника услуга јавне библиотеке на простор библиотеке и на библиотеку као креатора и носиоца културних дешавања у локалној заједници.

Тврђаве на Дунаву - 2011. године изразили смо интересовање код Министарства културе и информисања и Туристичке организације Србије да прикажемо изложбу „Пут културе - Тврђаве на Дунаву“. Убрзо након промоције на Калемегдану у Београду, Кладово је приказало мештанима и туристима изложбу која је имала циљ да повеже локалне заједнице на Дунаву. Бачка тврђава, Петроварадин у Новом Саду, Калемегдан у Београду, Смедеревска тврђава, Голубачка, Рамска у Великом Градишту и Фетислам у Кладову сведоче о бројним биткама и важним историјским догађајима који су се одиграли на обалама Дунава у присуству различитих култура које су дале печат јединственом и богатом конгломерату наше данашње баштине.

Културна рута Тврђаве на Дунаву³² и пут културног наслеђа отворили су нам нове могућности, попут промоције књиге Тврђаве на Дунаву у оквиру фестивалске манифестације „Казан култ Кладово“³³, а потом смо добили и позив од Радио-телевизије Србије за активно учешће у снимању истоименог документарног серијала, у којем је учествовало педесет саговорника, међу којима су били историчари, археолози, архитекте, историчари уметности, писци, уметници, библиотекарски, хроничари, ентузијастички, туристички водичи, рибари.

Историја пловидбе Ђердапом (обележавање 120 година од отварања Сипског канала на Ђердапу) - Музеј науке и технике је организовао научни скуп „Историја пловидбе Ђердапомском клисуром“ и изложбу материјала из Збирке речног бродарства о радовима на уређењу Ђердапа и прокопавању канала код Сипа,³⁴ а повод је било обележавање 120. годишњице прокопавања Сипског канала у

³² Александра Терзић, *Перспективе развоја културне руте Тврђаве на Дунаву у функцији обојављања туристичке понуде Србије* (Београд: Географски институт „Јован Цвијић“ САНУ, 2014), 14.

³³ „Путеви римских императора - У клисури легионара на Казан култу у Кладову“, објављено 24. 6. 2018, преузето 30. 10. 2021. <https://www.rts.rs/page/magazine/ci/story/401/film-i-tv/3237984/putevi-rimskih-imperatora---u-klisuri-legionara-na-kazan-kultu-u-kladovu.html>.

³⁴ Мирослава Мирковић, *Римљани на Ђердапу: историја и натписи* (Зајечар: Народни музеј; Неготин: Музеј Крајине, 2015), 31.

Ђердапу. С обзиром на то да имамо дугогодишњу сарадњу, позвали су нас на стручни скуп са молбом да уступимо фотографије из завичајног фонда библиотеке које приказују Сипску локомотивску вучу, Ђердапску речну управу³⁵, лоцове Ђердапа, сигналне балон-станице на Дунаву³⁶ и остале фото-документационе материјале који приказују регулацију пловног пута кроз Ђердап као градитељски подвиг 19. века³⁷.

Након Београда, организовали смо предавање у Кладову. Говорило се о значају Сипског канала, почев од његовог прокопавања у време Трајнових припрема за рат против дачанског краља Децебала, о свечаном отварању (27. септембра 1896. године), о значају Сипске локомотивске вуче, раду Ђердапске речне управе, Србији на Дунаву у првој половини 19. века, потопљеним савезничким бродовима као подводном културном наслеђу из Првог светског рата. Говорили су мр Годана Каровић, музејски саветник Музеја науке и технике у Београду и др Милан Гулић, научни сарадник Института за савремену историју у Београду.

На трибини су се поред шире јавности окупили запослени из бивше Ђердапске речне управе, од последњег директора, преко три једина преживела лоца³⁸, до чланова њихових породица. Предавање је пратила документарна изложба и пројекција филмова, које су изазвале јаке емоције, сузе, али и понос. Подсетили смо се стратешког значаја Дунава. Након тог скупа, завичајни фонд библиотеке постао је богатији за многе нове фотографије, публикације и часописе, а шири јавност подсетила се значаја културне баштине Ђердапа и Дунава.

Хидроелектрана Ђердап 1 (индустријско наслеђе). Симбиозом различитих облика и врста наслеђа које је човек оставио за собом, а која су носиоци његових спознаја и самоодређења кроз време, могуће је разумети историјске процесе и дубље поруке прошлости за садашњост.³⁹ Индустријско наслеђе⁴⁰ такође има

³⁵ Милан Гулић, „Ђердапска речна управа, у ПИНУС записи, бр. 9-10: Дунавом кроз Ђердапску клисуру: зборник радова са научној скупа Историја њловидбе Ђердапском лисуром одржаној 27. и 28. септембра 2016. године у Музеју науке и технике (Београд: Музеј науке и технике, 2019), 141-179.

³⁶ Милан Гулић, „Кнежевина/Краљевина Србија и питања уређења Ђердапа, Историјски часопис LXV (2016): 269-270.

³⁷ Гордана Каровић, Дунав у Србији: њутовање кроз техничке музеје (Београд: Музеј науке и технике, 2018), 37.

³⁸ Гордана Каровић, Нав. дело, 53-57.

³⁹ Славица Вујовић, Како очувајти и користијти културно наслеђе: дојринос „Векова Бача“ (Петроварадин: Покрајински завод за заштиту споменика културе, 2016), 41.

⁴⁰ Музеј науке и технике - Београд, „Индустријско наслеђе“, преузето 30. 10. 2021, <https://www.muzejnt.rs/strucni-odseci/industrijsko-nasledje>.

историјску, технолошку, друштвену, архитектонску, културну и научну вредност.

Изградњу Хидроенергетског и пловидбеног система Ђердап 1 код Кладова отпочели су југословенски и румунски градитељи 7. септембра 1964. године, пароллом „Дунаве, преградићемо те!“⁴¹ Дана 12. августа 1969. године, Дунав је поражен у борби са човеком. Јуна 1970. године пуштени су у погон први агрегати, а крајем 1971. године систем Ђердапа је био спреман за пуну експлоатацију. Укроћивање Дунава је невероватан подвиг и остварење вековних људских тежњи.⁴² Очи светске јавности биле су упрте у највеће градилиште у Европи. О Дунаву који помера границе, о припремама, организацији, почетку радова, фазама, кључним моментима, опреми, агрегатима, истрајности, почетку рада, градитељима Ђердапа, свечаном почетку рада Хидроелектране Ђердап 16. маја 1972. године, уз присуство највиших званичника, укључујући југословенског председника Јосипа Броза Тита и румунског председника Николаја Чаушеску са супругама, о инвестицијама, будућности и залогу за будућност⁴³ припремили смо документарну изложбу „Водени мост Ђердапа – од каменог до бетонског“, пошто нам је додељена улога домаћина централне републичке манифестације Дани европске баштине „Европска година културног наслеђа – Уметност дељења“, септембра 2018. године, под покровитељством Министарства културе и информисања Републике Србије.⁴⁴

Кладово кроз време – 2016. године започели смо пројекат очувања и популаризације културне баштине под називом „Кладово кроз време“. Пројекат подразумева јавни позив за прикупљање старих фотографија, разгледница, докумената, честитки, плаката, летака, разних мапа, мајсторских писама занатлија, па чак и предмета, свега што осликава занимљив и динамичан живот на подручју општине Кладово, на који са ове временске дистанце гледамо с носталгијом. Све што се прикупи, користи се за потребе завичајног фонда. Интересовање постоји, а интеракција са поклонадавцима је интензивна и веома занимљива. Контакт се успоставља путем посебно креиране странице „Кладово кроз време“ на друштвеној мрежи Фејсбук.⁴⁵

⁴¹ Панта Јаковљевић, *Хидроелектране на југословенско румунском сектору Дунава: Ђердап 1: Ђердап 2: Ђердап 3* (Београд: Ниро експорт прес, 1979), 5.

⁴² Оливера Ракић, *Пола века од њочейка грађење Хидроелектране Ђердап* (Кладово: ПД Хидроелектрана Ђердап, 2014), 8.

⁴³ Снежана Гњидић, *Ђердап: Дунав, изградња, 40 година, нови животи* (ПД Хидроелектране Ђердап: АРТ Студио Црно на бело, 2012), 70.

⁴⁴ Suzana Mihajlović Jovanović, „Dani evropske baštine: nasleđe s obe strane Dunava“, *NG portal*, objavljeno 1. 10. 2018, preuzeto 30.10.2012, <https://www.ngportal.rs/dani-evropske-bastine-nasledje-sa-obe-strane-dunava/>.

⁴⁵ <https://www.facebook.com/Kladovo-KROZ-VREME-559276824283674>.

Приметно је велико интересовање дијаспоре, чији припадници су жељни комуникације и повезивања са матицом. Прикупљена је солидна база углавном фотографија и разгледница. Библиотека на друштвеној мрежи постала је својеврсни спонтани виртуелни музеј⁴⁶, а често се око теме неке од примљених фотографија развије и јавни дијалог, па се тако дође до још неких занимљивих података, попут године када је снимљена фотографија, којим поводом и сл. Намера нам је да све прикупљене податке у неком тренутку дигитализујемо и учиним онлајн доступним путем званичне интернет презентације, са надом да ћемо заједно употпунити историју места и општине.

Изложба о кавијару Природњачког музеја у Београду. Историјат односно традиција производње кавијара на подручју Ђердапа⁴⁷ била је занимљива истраживачка тема Природњачког музеја у Београду за припрему посебне изложбе на тему кавијара. Са намером да упознају јавност како је кавијар постао надалеко познат, зашто је и када био храна сиромашних, због чега је српски кавијар био један од најцењенијих и који је данас најскупљи кавијар на свету, који су културолошки, историјски, биолошки и економски аспекти везани за кавијар, упутили су нам позив за сарадњу, тражећи додатне информације из завичајног фонда библиотеке, с обзиром на то да је рибарство у Ђердапу било стратешка привредна грана за становништво Кладова и околних насеља пре изградње Хидроенергетског и пловидбеног система „Ђердап 1“. О развоју трговине кавијаром сведочио је и Феликс Каниц⁴⁸, а о раритетним уловима ове племените рибе забележени су случајеви из 1929. године, када је двадесетак километара низводно од Кладова ухваћена моруна од 206 кг, или 1931. године, код Кладова – моруна од 140 кг.⁴⁹ У том периоду, у Кладову се на годишњем нивоу справљало од 2 до 3 тоне кавијара и продавало се више вагона јесетре, моруна и других квалитетних риба.

С обзиром на то да библиотека има обавезу да континуирано ради на дигитализацији библиотечко-информационе грађе и извора као дела културног наслеђа Србије⁵⁰, радо смо изашли у сусрет и уступили у електронском формату

⁴⁶ Др Невена Даковић, предавач Факултета Драмских уметности Универзитета у Београду, онлајн курс на тему Дигитализација културног наслеђа за запослене у установама културе, 21. 10. 2021.

⁴⁷ Снежана Младеновић, *Кладовски кавијар: елаборациј* (Кладово: Рибарско газдинство „Ђердап“, 1999), 31.

⁴⁸ Феликс Каниц, *Нав. дело*, 498.

⁴⁹ Бранислав Глигоријевић, *Кладово и околина између два свејска рата* (Неготин: Историјски архив у Неготину, 1999), 54.

⁵⁰ „Закон о библиотечко-информационој делатности“, *Сл. гласник РС*, бр. 52/2011 и 78/2021),

више фотографија које приказују поносне аласе са капиталним примерцима уловљене моруне, на којима доминирају место улова, Дунав, чамци и групе аласа. На једној од фотографија је и рускиња Вера Диенег, продавачица и чуварка тајне формуле прашкастог конзерванса за кавијар,⁵¹ која је једно време живела у Кладову и пренела свој занат и вештине на локално становништво.

Са намером да истражимо све могућности прикупљања нових сазнања на задату тему, упутили смо путем друштвених мрежа позив локалном становништву да нам дају више информација о аласима који су ловили моруну или да нам донесу предмете и алате аласа коришћене за улов моруне. Убрзо смо били затрпани порукама и позивима суграђана који су нам изнели изузетно вредне податке. Доносили су нам и делове рибарских мрежа и чамаца, алата за ловљење дунавске јесетре, нове фотографије, лимене кутијице (826 комада) у којима је био пакован кавијар са обележјем "Caviar of Kladovo, proizvodno ribarsko preduzeće 'Djerdap-Kladovo'. Made in Yugoslavia". Дobili смо и копију елабората Младеновић Снежане о Кладовском кавијару, на чије податке се позива аутор овог рада, а примерак је постао део завичајне збирке наше библиотеке. Сем што смо сазнали много тога новог о аласима Кладова и Ђердапа и специфичностима кавијара произведеног у Кладову⁵², одједном је сарадња Природњачког музеја у Београду и наше библиотеке добила нову димензију и друге могућности, а то је проширење изложбе посебним сегментом под називом „Кладовски кавијар“ и договором око унапређења сарадње двеју институција у наставку неговања и промоције природне и културне баштине Србије. Први договор је да се обави додатни теренски истраживачки рад и припреми нова изложба фокусирана искључиво на кладовски кавијар. Она би била промовисана прво у Кладову, а затим би наставила свој пут.

Организатор изложбе је на свим промоцијама, у јавним саопштењима, на званичној интерент презентацији, плакатима и у каталогу изложбе нагласио да је реализацију изложбе омогућило Министарство културе и информисања Републике Србије, а да је драгоцену помоћ у припреми изложбе пружила колико Светска организација за заштиту природе WWF толико и Завичајни фонд библиотеке Центра за културу Кладово. Овакав вид уважавања партнера, нажалост, зна да буде реткост, стога је овај леп гест и подстицај за сарадњу нашој библиотеци и добар пример другима. Изложба је изазавала велико занимање медија, јавности, грађана Београда и великог броја туриста. Због великог интересовања

члан 44.

⁵¹ Дубравка Вучић, *Кавијар: каталог изложбе* (Београд: Природњачки музеј, 2021), 44-51.

⁵² Снежана Младеновић, *Нав. гело*, 32.

представљена је и дипломатском кору⁵³ на посебно организованом пријему, који је, поред представника музеја, свечано отворио Њ. Е. Александар Боцан-Карченко, амбасадор Русије у Србији. Изложба „Кавијар” приређена је у Галерији Природњачког музеја у Београду (од 2. 9. до 2.12. 2021), а њена ауторка, уједно и иницијаторка сарадње музеја и наше библиотеке, јесте Дубравка Вучић, кустос ихтиолог.⁵⁴

Имајући у виду да основу културног туризма чини привлачење све већег броја заинтересованих за специфичне локалне културе, обичаје, културно-историјска наслеђа и стилове живота локалних заједница, а затим и задовољавање културних потреба таквих туриста широким спектром културних програма, усредсредили смо се на иницирање и реализацију активности везаних за културну баштину као кључни ресурс, подржавајући и промовишући и саму материјалну и нематеријалну локалну баштину и истраживачке, уметничке и друге пројекте којима је она у средишту интересовања, а које свесрдно подстичемо.

Казан култ (фестивал нематеријалног културног наслеђа). Основни природни феномен подручја Националног парка Ђердапа јесте грандиозна Ђердапска клисура, најдужа и највећа пробојница у Европи. Називају је и Гвоздена врата. Посебне целине усечене у јужне Карпате чине кањонске клисуре и долине, а најимпресивнији део кањона су Велики и Мали казан. Инспирисани лепотом природног наслеђа испреплетаног с културним и историјским, започели смо фестивалску манифестацију „Казан култ Кладово”, која је прерасла у деценијско окупљање стручњака из области етнологије и антропологије, историје, археологије, биологије, књижевности и савремене уметности, из земље и иностранства, пре свега из суседних подунавских земаља Румуније и Бугарске, који се баве истраживањем и проучавањем тема из домена нематеријалног културног наслеђа.

Манифестација „Казан култ Кладово”⁵⁵ покренута је 2014. године с циљем указивања на значај очувања нематеријалног културног наслеђа на локалном нивоу и подстицања сарадње различитих чинилаца у систему очувања културног наслеђа. Програм манифестације заснован је на сагледавању и спровођењу принципа који су дефинисани Унесковом Конвенцијом о очувању нематеријалног културног наслеђа, а у досадашњим издањима обухватио је, између осталог, механизме очувања ове врсте наслеђа (као што су уписи на релевантне листе),

⁵³ „Diplomatski kor posetio izložbu Kavijar u Galeriji Prirodnjačkog muzeja”, *Communications*, objavljeno 16. 10. 2021, preuzeto 27.10.2021, <http://communications.rs/diplomatski-kor-posetio-izlozbu-kavijar-u-galeriji-prirodnjackog-muzeja/>.

⁵⁴ Природњачки музеј у Београду, „Кавијар”, преузето 26. 10. 2021, <https://nhmbeo.rs/kavijar>.

⁵⁵ Жаклина Николић, *Прекогранична сарадња са Румунијом и Бујарском*, 20–23.

приближавање стручној јавности појединачних домена наслеђа које Конвенција препознаје, као и сагледавање односа одрживог развоја и нематеријалног културног наслеђа. Пројектне активности усмерене су ка промовисању нематеријалног културног наслеђа и његовог значаја, едукацији стручне и шире јавности за препознавање нематеријалног културног наслеђа, изради програма одрживости у локалној заједници, покретању стручне и научне расправе о основним питањима препознавања и вредновања нематеријалног културног наслеђа у систему заштите наслеђа.

Манифестацију чине међународна стручна тематска конференција, програми промоције и презентације наслеђа кроз одабране драмске текстове, изложбене активности, сценске и етно-музичке програме, промоције књига, филмске пројекције, инсценације обичаја и обреда, радионице народних заната, едукативне радионице за најмлађе. Стога је Казан култ Кладово препознат као наслеђе које креира имиџ града.⁵⁶

Векови Фетислама. У сусрет обележавању петстогодишњице подизања тврђаве Фетислам⁵⁷ (1524-2024), а у склопу националне манифестације Музеји за 10, у сарадњи са Археолошким музејом Ђердапа, организовали смо изложбу „Векови Фетислама” у малој галерији Археолошког музеја у Кладову. „Кладово или (по турски) Фетислам на Дунаву”⁵⁸ како је писао Вук Караџић, својим бедемима сведочи о 500 година трајања и крије једну много дужу причу о готово 3000 година дугој историји простора на ком је настала тврђава. Највећим делом, налази са ископавања тврђаве из збирке Археолошког музеја Ђердапа нису до сада презентовани широј публици. Ова изложба представља прве кораке у презентацији досадашњих резултата археолошких истраживања и прикупљања података јавне библиотеке за потребе завичајне збирке. На основу тога, кренула је и према изложбе са каталогом на тему векова Фетислама.

⁵⁶ С. М. Јовановић, „Наслеђе креира имиџ градова: одржан осми Казан Култ у Центру за културу у Кладову”, *Вечерње новости*, преузето 30. 10. 2021, <https://www.novosti.rs/c/kultura/vesti/1029398/nasledje-kreira-imidz-gradova-odrzan-osmi-kazan-kult-centru-kulturu-kladovu>.

⁵⁷ Светлана Илић, „Тврђаве на Дунаву. 7. епизода: Тврђава Фетислам”, РТС, објављено 10. 11. 2020, преузето 31. 10. 2021, <https://www.youtube.com/watch?v=7nnHiJEkYRY>.

⁵⁸ Голуб Добрашиновић, *Вук Караџић у Крајини и Кључу* (Неготин: Историјски архив Крајине, Кључа и Пореча, 1986), 12.

ВИЗУЕЛНИ ИДЕНТИТЕТ

Маркетинг је увелико присутан у култури⁵⁹. Једнако су значајни визуелно презентовање припремљеног програма и популарисање културних вредности и уметничких остварења и подстицање културних потреба и навика становника. Циљ није продати што већи број улазница или учланити што већи број корисника у јавне библиотеке, већ придобити публику која ће бити или постати права публика културних догађаја, у стању да реагује и води културни дијалог са уметничким делом или другим садржајем.

Маркетинг је сигурно и моћно средство⁶⁰; зато сваки програм прати осмишљена најава, визуелна презентација у виду позивница, плаката, каталога. На друштвеним мрежама креирају се посебни догађаји са више информација о теми окупљања, који морају садржајем да привуку пажњу и притом да се више пута дневно, у бираним терминима ажурирају новим информацијама, које публику подстичу да сазна нешто више о уметнику, делу, догађају и да на крају програм и посети. Поред тога, веома су ефикасни информативни имејлови потенцијалној публици, са свим неопходним подацима, али пажљиво осмишљени, како би привукли и задржали а не одвратили пажњу. Када се потенцијална публика односно корисници навикну на овакав вид информисања или обраћања, они су на тај начин већ припремљени да узму у обзир информације о културним дешавањима и посете их или, ако их и не посете, да их приме к знању и за њих се макар заинтересују. У сваком случају, шармантно агресивном стратегијом⁶¹ вреди борити се за нову публику и нове кориснике.

ЗАКЉУЧЦИ

Културу не чини само савремено стваралаштво већ и културна добра настала током историје. Сва наслеђена културна добра припадају демократски и недискриминантно схваћеној културној баштини. О њиховом истраживању, заштити и презентацији брине читав низ културних установа – архива, музеја, завода

⁵⁹ Milena Dragičević Šešić, Branimir Stojković, *Kultura: menadžment, animacija, marketing* (Београд: CLIО, 1996), 113.

⁶⁰ Tomislav Šola, *Marketing u muzejima: ili o vrlini i kako je obznaiti* (Београд: CLIО, 2002), 29.

⁶¹ Момчило Милосављевић, са предавања о стратегијском маркетингу у Кладову, 10. 5. 1997. године.

за заштиту споменика културе, као и јавних библиотека, кинотека и фонотека.⁶²

Повезујући се с другим локалним, али и националним и регионалним баштинским, културним и научноистраживачким установама, туристичким организацијама и удружењима грађана која делују у области културе, очувања наслеђа и културног туризма, библиотека шири своје капацитете и постаје и активнија и видљивија у проширеном пољу културе.

Приоритет је свесно развијање разноврсних програма, уз неговање културе сећања и разноликих идентитета, али у виду модерних сценских форми (фестивали и сличне манифестације, камерне позоришне, песничке, музичке представе), чиме се подиже свест о значају, вредностима и значењима наслеђа уопште, а локалног наслеђа посебно и доприноси његовој заштити, очувању и даљој промоцији. Библиотека је у том смислу неискоришћен ресурс, због устаљених навика запослених и корисника, што је, ипак, могуће променити.

Библиотека има капацитете покретача развоја културног туризма, колико као преносилац богатства и разноврсности локалне заједнице и културе толико и као креатор нових туристичких производа. Потребна је, ипак, синхронизована сарадња са туристичким организацијама, с тим што треба имати у виду да су запослени у овом сектору такође често инертни и да немају навику да сарађују са установама културе.

Јавне библиотеке не треба да потцењују пројекте и програме везане за нематеријално културно наслеђе и културни туризам. Они омогућавају ширење и диверзификацију публице и корисника библиотечких услуга.

Рад, ентузијазам, посвећеност, континуитет, прихватање и увођење промена, коришћење локалних ресурса, јавно-приватна партнерства, комуникација, умрежавање, видљивост – речју, не чекајте промене, већ их сами уведите, јер су јавне библиотека добра и сигурна места за управљањем духом места.⁶³

⁶² Милена Драгићевић Шешић, Бранимир Стојковић, *Нав. гело*, 252.

⁶³ „Само да узмемо где су највеће промене – у библиотекарству. Библиотека је, како смо некада говорили – културни центар локалне заједнице. Сећам се, 90-их година, наш највећи шок, културних радника Србије, био је када је дошао Фонд за отворено друштво и рекао – ово је програм за културу, он покрива позориште, музику итд, а ово је програм за информације и он покрива библиотеке. И ми кажемо, како библиотеке? Библиотеке су установе културе, нећемо да нам се одвајају библиотеке. Американци гледају – какве сад установе културе, библиотека је информација, у њој се стичу информације, она је већ била у Америци дигитална. Код нас је интернет стигао много касније, али у њиховом систему библиотека је била део друштва знања, економије знања, о чему се код нас није ни размишљало. Данас је евидентно да библиотека као установа мора да се мења, јер ће данас корисници, чак и моји студенти, скинути са интернета књигу,

ЛИТЕРАТУРА И ИЗВОРИ

Археолошко блајо Ђердаја: каталој изложбе. Београд: Народни музеј, 1978.

Вујовић, Славица. *Како очувати и користити културно наслеђе: допринос „Векова Бача“*. Петроварадин: Покрајински завод за заштиту споменика културе, 2016.

Вучић, Дубравка. *Кавијар: каталој изложбе*. Београд: Природњачки музеј, 2021.

Глигоријевић, Бранислав. *Кладово и околина између два светска рата*. Неготин: Историјски архив у Неготину, 1999.

Ѓидић, Снежана. *Ђердај: Дунав, изградња, 40 година, нови животи*. Кладово: ПД Хидроелектране Ђердап, АРТ Студио Црно на бело, 2012.

Гулић, Милан. „Кнежевина/Краљевина Србија и питања уређења Ђердапа“, *Историјски часопис LXV* (2016): 249-276.

Гулић, Милан. „Ђердапска речна управа“. У *ПИНУС записи, бр. 9-10: Дунавом кроз Ђердајску клисуру: зборник радова са научној скупа Историја ловишће Ђердајском лисуром одржаног 27. и 28. септембра 2016. године у Музеју науке и технике*, 141-179. Београд: Музеј науке и технике, 2019.

Добрашиновић, Голуб. *Вук Караџић у Крајини и Кључу*. Неготин: Историјски архив Крајине, Кључа и Пореча, 1986.

Драгићевић Шешић, Милена и Татјана Николић. „Културне политике и политике градских идентитета“. У *Модели локалних културних политика као основа за повећање културне партиципације: научно истраживачки пројекат*, 251-275. Београд, 2018. Преузето 27. 10. 2021. <https://rsjp.gov.rs/wp-content/uploads/Modeli-lokalnih-kulturnih-politika-kaos-osnova-zapove%C4%87anje-kulturne-participacije-1.pdf>

Dragičević Šešić, Milena i Branimir Stojković. *Kultura: menadžment, animacija, marketing*. Beograd: CLIO, 1996.

Đukić Dojčinović, Vesna. *Kulturni turizam: menadžment i razvojne strategije*. Beograd: Clio, 2005.

Каниц, Феликс. *Србија: земља и становништво од римској доба до краја XIX века. Књ. 2*. Београд: Српска књижевна задруга, 1999.

они неће више ићи у библиотеку, немају потребе, лакше им је да им књига буде код њих, у компјутеру, у телефону, на дохват руке... Наше установе културе нису често свесне да морају да се мењају у складу са захтевима времена. Па, чак и када се каже да смо сада дигитално друштво, они само помисле да је то везано за архивирање или пословање које ће сада бити у дигиталној форми, али није суштински, концептуално. У том смислу ми се чини да је институционална логика брана напретку.“ (Milena Dragičević Šešić, „Umesto od sada do večnosti, potrebni strateški planovi ustanova kulture: intervju“, *Seecult*, objavljeno 3. 12. 2019, preuzeto 30. 10. 2021, http://www.seecult.org/vest/umesto-od-sada-do-vecnosti-potrebni-strateski-planovi-ustanova-kulture#disqus_thread.)

- Каровић, Гордана. *Дунав у Србији: његово истраживање кроз његове музеје*. Београд: Музеј науке и технике, 2018.
- Милановић Пешић, Ана (ур.). *Лексикон националних паркова Србије: Ђердап*. Београд: ЈП Службени гласник: ЈП Национални парк Ђердап: Географски институт „Јован Цвијић“ САНУ, 2015.
- Мирковић, Мирослава. *Римљани на Ђердапу: историја и налази*. Зајечар: Народни музеј; Неготин: Музеј Крајине, 2015.
- Мирковић, Мирослава. „Пловидба Дунавом у време Трајана“. У *ПИИНС записи, бр. 9-10, Дунавом кроз Ђердапску клисуру: зборник радова са научној скупштини Историја пловидбе Ђердапском клисуром*, 9-30. Београд: Музеј науке и технике, 2019.
- Mihailović, Bojana. *Lepenski Vir: vodič*. Boljetin: Upravljač turističkog prostora „Lepenski Vir“, 2017.
- Младеновић, Снежана. *Кладошки музеј: елаборат*. Кладово: Рибарско газдинство „Ђердап“, 1999.
- Николић, Жаклина. „Међународна сарадња са Француском, Румунијом и Бугарском“. У *Библионејш 2020: Сарадња и његово истраживање: креирање нове заједничке визије за библиотеке: зборник радова*, ур. Виолета Стојменовић (Београд: Заједница матичних библиотека Србије; Врање: Јавна библиотека „Бора Станковић“, 2020).
- Николић, Жаклина. „Библиобусом до сваког читаоца“. *Бележница* год. 13, бр. 23 (2011): 22-23.
- Николић, Милутин. *Кладово*. Кладово: Скупштина општине; Београд: Ecolibri, 1996.
- Радојчић, Ненад и Васоје Васић. *Археолошко истраживање Ђердапом I*. Београд: Народни музеј; ИП ECOLIBRI, 2003.
- Ракић, Оливера. *Пола века од његово истраживање Хидроелектране Ђердап*. Кладово: ПД Хидроелектрана Ђердап, 2014.
- Станковић, Стеван М. „Природне одлике туристички атрактивних локација у Ђердапу“. *Зборник радова Географској факултету*, св. 44 (1994): 125-132.
- Stokić Simončić, Gordana. *Best Practice u 22 priče: komunikacija, kultura organizacije, odnosi biblioteka s javnošću*. Pančevo: Gradska biblioteka: Matična biblioteka Istočno Sarajevo, 2009.
- Терзић, Александра. *Просјективне развоја културне рибне Тврђаве на Дунаву у функцији објективирања његово истраживање Србије*. Београд: Географски институт „Јован Цвијић“ САНУ, 2014.
- Цермановић Кузмановић, Александрина и Александар Јовановић. *Текија*. Београд: Археолошки институт: Народни музеј; Центар за археолошка истраживања: Ђердапске свеске: Посебна издања 4, 2004.
- Šola, Tomislav. *Marketing u muzejima: ili o vrlini i kako je obznaniti*. Београд: CLIO, 2002.

ŽAKLINA Z. NIKOLIĆ
The "Cultural Center" Library, Kladovo
kulturakld@gmail.com

LIBRARY AS AN ENGINE FOR THE DEVELOPMENT OF CULTURAL TOURISM

SUMMARY | The subject of this paper are the examples of successful practices of the library "Cultural Center" Kladovo; being a backbone of a specific polyvalent institution of culture, it has initiated, created, and developed numerous and in their character very diverse programs with significant potential for the development of cultural tourism. Bearing in mind that attracting the growing number of people interested in specific local cultures, customs, cultural and historic heritage, and lifestyle of local communities, as well as satisfying the cultural needs of such tourists with a whole spectrum of cultural, educational, and entertaining programs are at the core of cultural tourism, we focused on the initiation and realization of the activities around the cultural heritage as a key resource, while at the same time supporting and promoting the very material and non-material local heritage and the research, art, and other projects that center around it, which we wholeheartedly support too.

Given that the public library continuously works on collecting, processing, organizing, and presenting the information and material on local cultural and historical environments, it is also possible - notwithstanding its primary activity - to meet the needs of tourist users whose interests are not fulfilled by passive enjoyment in natural beauties and riches, but also contain a cognitive dimension, striving towards a richer and wider insight into the environment in which they are currently staying. By connecting with other local, national and regional institutions operating in the domains of heritage, culture, science and research; and tourist organizations and citizens' associations that operate in the field of culture, heritage preservation, and cultural tourism, the library expands its capacities and becomes both more active and more visible in a widened sphere of culture. In this way a new and potentially more attractive content is created; the target population that involves itself in programs is increased and diversified; the heritage collections and local tourist offerings are enriched; the scopes and effects of the library's work are expanded; and the awareness of the importance, values, and meaning of the heritage in general is increased - especially local heritage - which contributes to its protection, preservation, and further promotion. All these possibilities and contributions of the library will be demonstrated on an example of a several year-long traditional manifestation *Kazan Kult*, numerous thematic exhibitions that we organized and realized in cooperation with the key national museum

and scientific institutions, multimedia programs such as the Days of European Heritage, which is something we also have a years-long experience in, as well as other thematic programs.

KEY WORDS | public library, cultural activity, cultural tourism, cultural heritage, manifestations

ЖАКЛИНА Ж. НИКОЛИЧ
Библиотека „Культурный центр“, Кладово
kulturakld@gmail.com

БИБЛИОТЕКА – ДВИГАТЕЛЬ В РАЗВИТИИ КУЛЬТУРНОГО ТУРИЗМА

РЕЗЮМЕ | Предметом данного доклада являются примеры успешной практики библиотеки “Культурный центр” Кладово, которая является основой, скелетом специфичного многопрофильного учреждения культуры. Библиотека инициировала, создала и разработала многочисленные и, по форме, очень разнообразные программы со значительным потенциалом для развития культурного туризма. Понимая, что в основе культурного туризма лежит привлечение многочисленных туристов, интересующихся конкретной местной культурой, обычаями, культурным и историческим наследием и образом жизни местных сообществ, а затем удовлетворяя культурные потребности таких туристов с помощью широкого спектра культурных и образовательно-развлекательных программ, мы сосредоточились на инициировании и реализации мероприятий, связанных с культурным наследием как ключевым ресурсом, поддерживая и продвигая как материальное, так и нематериальное краеведческое наследие, поощряем и проводим исследования, работаем на сохранении культурного наследия в арт и других проектах. Учитывая, что публичная библиотека постоянно работает над сбором, обработкой, систематизацией и представлением информации и материалов о местной культурной и исторической среде, можно, не забывая о её основной деятельности, удовлетворить потребности пользователей-туристов, интересы которых не исчерпываются пассивным наслаждением природных красот и великолепия, а стремятся к многогранному знанию, к более богатому и разностороннему, четкому осознанию и знакомству с окружающей средой, где временно пребывает.

Взаимодействуя с другими областными, а также национальными и региональными органами, культурными и научно-исследовательскими учреждениями, туристическими организациями и ассоциациями граждан, действующими в области культуры, сохранения наследия и культурного туризма, библиотека расширяет свои возможности и становится более активной и заметной в мире культуры. Таким образом, создается новый, потенциально все более и более привлекательный туристический контент, увеличивается, диверсифицируется и подключается к программам заинтересованное население, обогащаются краеведческие коллекции и областное туристическое предложение, расширя-

ются масштабы и результаты работы библиотеки, повышается осведомленность о значении и ценности областного и наследия в целом, что способствует его защите, сохранению, дальнейшему развитию и продвижению. Мы покажем все эти возможности и вклад библиотеки на примере традиционного мероприятия «Культ котелка», которое организуется на протяжении многих лет; многочисленных тематических выставок, которые мы организовали и реализовали в сотрудничестве с главными национальными музейными и научно-исследовательскими учреждениями; мультимедийных программ, таких как День европейского наследия, в котором мы также имеем многолетний опыт; и других тематических программ.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА | публичная библиотека, культурная деятельность, культурный туризм, культурное наследие, мероприятия